

VERONIKA ŠIKULOVÁ
MEDZEROVÝ PLOD

MEDZEROVÝ PLOD

Veronika Šikulová
MEDZEROVÝ
PLOD

slovařt

Text © Veronika Šikulová 2014
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2014

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-0971-3

Modra.

Večer v maminom byte na Dukelskej.

V zozname nájomníkov bytov v činžiaku sú samé mužské priezviská. Hlavy rodín.

Mama žije v byte sama. Odjakživa bola hlavou rodiny. Aj keď si jej muži zavše mysleli niečo iné. Mama je introvertka, hovorí však rázne a forte. Ony so sestrou diminuendo...

Naša hrdinka má nepokojné prsty, ktoré neustále skladá a rozkladá proti sebe tak, že sa dotýkajú špičkami, ale život tejto osoby akoby bol sústredený v jej hnedých očiach. Všetkých pri stole dokáže zaujať aj rozosmiať, zavše oplýva duchaplnosťou, ale v mysli sa nemôže zbaviť dojmu, že je to iba skúška na nejakú významnejšiu príležitosť, ktorá sa možno ani nenaskytne. Jej najlepšie party sú humoristické.

Mama je chorá. Zlietajú sa u nej v byte aj so sestrou ako lastovice. Deň čo deň chodia na ožarovania, raz do týždňa na chemoterapie, potom mame nie je dobre, a tak idú aj mimo program. Vlastný život odtisli nabok. Mamina choroba ich obe vťahuje naplno. Sú k sebe všetky tri pozorné a dobré, ich svet zjemnel aj opeknel pozornosťou, ktorú si preukazujú.

Svet zrazu inak vonia.

Jej dcéra ide zajtra prvý raz do školy. V záhrade zbiera orechy. Spieva si. Tolko by jej toho o septembri aj škole vedela povedať! Sedáva u mamy a večer, keď sa vráti domov, nepovie dcérke nič. Nepovie, ako deň pred prvým septembrom mama jej sestre nastriekala bielou farbou po nej zdedené topánky. Ako mala vždy na chodbe nachystané nové. Tie sestre nastrieka na budúci rok.

Usmievala sa, a zatiaľ čo sa sestra nadúvala, že ona nové topánky do školy nedostala, ale zdedila, závidela tú bielu farbu. Jej topánky voňali novotou, sestrine farbou.

V septembri mali obe čierne paprče od orechov a mama im ich čistila citrónom.

Mladé orechy voňajú horkasto, trochu potom, a z jadierka si musíte stiahnuť takú bielu blankovitú šupku. Tá vonia tiež.

Gaštany nevoňajú, ale pichajú.

Chalani vyliezali na strom a ony pod ním stáli s vyvrátenými krkmi a navigovali ich po strome.

– Aj tam je, aj tam, potras konárom.

Na zem padali pichľaví ježkovia, bolo ich treba rozmliaždiť opäťkom, teniskou, kameňom, zvyčajne sa von vyvalili dva veľké gaštany a medzi nimi bol jeden malý, splasnutý. Na gaštany sa chodilo v Modre na Gaštanku, aj za Hollerungačkou smerom do Harmónie ich bolo niekoľko a pod ich Hamrštílom boli dva. Pod nimi stará vinohradnícka búda, strecha jej chýbala, vyrastala odtiaľ baza, po modransky hular, a žihľava vyššia od nich. Kedysi dávno sa tam niekto obesil, tatko im to povedal, a tak na „ich“ hamrštílske gaštany vodievali decká a strašili ich obesencom. Často aj so sestrou boli také presvedčivé, že sa ešte skôr, ako príbeh o obesencovi stihli dopovedať, rozbehli a s revom spolu s ostatnými bežali domov.

Gaštany voňajú tiež, ale majú krásnu farbu. Tie divé chodievali zbierať do parku a na výtvarnej z nich robili zvieratká na vratkých nohách zo špajdlí. Neskôr ich zbierali vo veľkom, sú liečivé.

Dolu v škole stáli telocvikári, mali váhu, gaštany pekne odvážili, aby sa vedelo, koľko ktorá trieda odovzdala, akí kde boli usilovní. Nedostali nikdy nič.

Niektorých zavše vybrali pomáhať do suterénu školy vážiť a s hrmotom presýpať gaštany. Gaštany sa presýpali do vriec, hocikedy ste si mohli do nich ponoriť ruku až po lakeť a ony boli také hladké a chladili, a voňali.

Na jeseň pri cestách kvitol žltý vratič. Dával sa do izieb proti pavúkom. Voňal tak prudko, že ho po dvoch dňoch vždy vyhodili.

Vratič má slnečnú farbu a svieti v zaprášených jarkoch popri modranských chodníkoch. Čakanky voňajú tiež, ale len keď ich požmolíte medzi prstami. Večer odkvitnú, no ráno otvoria oči a opäť vyčkávajú. A ozaj, trezalka, trezalka vonia a je liečivá. Hovorí sa jej ľubovník. Prvý milovník v opere.

Na jeseň všade zavárali. Cinkali v dresoch zaváracie poháre, hrmotali zásuvky a zhľadúvali sa viečka a hlava. Varili sa octové nálevy, na ktoré ste mali chuť, hneď ako ste vošli do kuchyne a sliny sa vám zbiehali v puse až za ušami. Môcť si tak do nálevu namáčať prsty!

Ich mama zavárala slivky, ich teta Katka zavárala slivky, u susedov zavárali slivky...

Z Modry sa na jeseň stalo bludisko, všetky jej cesty voňali po slivkách, tá vôňa ju prenasledovala od kamarátky ku kamarátke.

Potom sa zavárali jablkové a hruškové kompóty, voňali klinčeky a hocikde na zemi ste našli malé čierne jadierko, na parapetných doskách na oknách dozrievali hrušky fajky a posledné zelenkavé rajčiny, sušil sa cesnak, cibuľa, feferónky, z ktorých vypadávali jadierka, a ak ste si zabudli umyť ruky, štípala vás tvár aspoň dva dni.

Ich mama robievala čalamádu, stála zakrytá v obrovskom plechovom lavóre pod kuchynskou utierkou, aby prekvasila, so sestrou ju koštovali a koštovali, popúšťali pod utierku všetky mušky.

September majú mušky rady. Prídu si na svoje. Začnú dozrievať tekvice a pečú sa s cesnakom, mama robí lečo a nakladá ho do pohárov, inde si v záhrade vykopú hrobľu alebo po modransky krecht a uložia zeleninu, čo vykopali, do zeme.

September vonia. Cvrlikajú cvrčky, stromy začínajú posielat' na zem prvé lístie, ktoré po daždi vonia a štípe v nose. Najradšej by ho zavárala a jedla! September vonia aj hubami a podhubím, machom a vlhkými miestami lesa, bedle si pristanú vo vysokej tráve ako lietajúce tanieri a keď sa vypražia, tečie po brade akýsi výťažok lesa, vôňa, ktorú si s ničím nepomýlite.

U nich v Modre však september vonia najmä hroznom. Cestuje autom, čo sa vlečie za nákladia-
kom, traktorom či koňmi, ktoré ťahajú obrovskú vlečku plnú tuniek s hroznom, za sebou zavše ne-

chávajú sladkú cestičku, ako keď niektorým autám tečie benzín či olej z motorov. Modranom tečie mušt.

Občas natrafíte na vlečku s cukrovou repou, hrčatou, zemitou, toto že bude cukor? Spomalíte, viete, že je september, zem vyvrháva svoje poklady, vinič je obťažkaný strapcami hrozna, vo vinohrade čakajú nožnice, lepia sa prsty a dlane a všetky včely a osy prišli na hostinu. Hocikde reve decko, ktoré niečo poštipalo, ústa mu zapchajú sladkým hroznom, oblizuje bobulky aj štipanec, doma mu mama strčí ruku do octu.

Buchocú tunky, čistia sa sudy, nabíja sa preš, chlapi mudrujú a morfondírujú, aká bude cukornatosť, tešia sa a kričia na susedov, pýtajú sa koľko?

Keď bola malá, pred bránou cintorína sedával starý pán Kollár, pekáť, a keď ste sa ho opýtali:

– Pán Kollár, už zamaká? – akože hrozno vo viničiach, rozosmial sa odpovedal:

– V galotách!

Na desiatu si nosili všetky decká masťný chlieb a stravec hrozna, vymeniť znamenalo ochutnať inú odrodu. Pri obaračkách sa varila voňavá polievka z mäkkej fazule s rezancami a nakoniec sa upiekla hus alebo kačka.

V septembri voňalo v Modre ako v raji.

A oni boli malí a niektorí mali nové topánky, a papučky mali nové všetci a triedy boli vymaľované a okná umyté, a pani učiteľky prvého septembra dostali veľa kvetov, georgíny, astry, všetky tie jesenné

šepľety, ktoré kvitnú v septembri v záhradách. Ráno prvého septembra to na modranskom námestí vyzeralo ako na kvetinovom trhu, všetci kupovali kytice a vyobliekané decká s prstami čiernymi od orechov a prázdninovými zážitkami za ušami bežali do školy. Tí mladší mali všetci prestriekané topánky, starší nové, novučičké so šnúrkami zaviazanými na mašličky, ktoré pripomínali motýle.

V aktovkách to voňalo zeleninou a hroznom, novučičkými plastovými obalmi.

Prvého septembra večer sa u nich rysovali okraje a mama zavárala slivky.

Prvého septembra sa aj u Gabiky Šebeovej, Maričky Kadlečíkovej, Eleny Zverinovej robili okraje a ich mamy zavárali hrozno, jabĺčka alebo slivky.

Ich tatko chodieval na huby a vláčil plné koše hromádok, plávok a masliakov, mama ich nestačila zavárať, vyprážala bedle, ktoré vždy prikryvali ostatné huby v koši ako klobúky. Nakoniec ich núkali susedom a rodine a tatko len chodil a chodil na tie huby, zavše popoludní po vyučovaní ich vzal do lesa, nosili biele podkolienky a na tie sa im lepili všelijaké trávičky a bobulky, tričká mali od černíc, a večer, keď zaspávali, spomenuli si až v posteli, že tuším mali úlohu.

V septembri hrávali gulky. Modrania im hovorili ramorky. Hádzka šulka, vybika, box habana, pravidlá boli presné. Stávali v krdľoch okolo jamiek vyhlbených päťou a vydlabaných a hladkých, ako

bývajú kropeničky v kostole. Okolo bola udupaná a vymetličkovaná zem ako hlinená dlážka v starých kuchyniach. Stávali okolo, zavše aj takí, čo nehrali a kibicovali, podobne ako starí chlapi vo Francúzsku na nábreží Seiny či Rhony pri petangu.

Najcennejšie boli sklenky. Tie boli také cenné, že sa s nimi zvyčajne nehralo a iba sa nimi pretŕčali, kým im tú sklenku niekto neukradol a potom sa ňou pretŕčal o kúsok ďalej pri inej jamke.

Hrávalo sa do tmy a všetky mamy kričali na deti z okien, že večerááááť.

Ony so sestrou si obe posúvali o hodinu nazad hodinky, niekedy aj o dve, a hrali a hrali o poslednú hlinenú guľku. Potom obe s revom, že prehrali, ale aj preto, že vedeli, že dostanú na zadok, utekali domov.

To večerááááť do tmy voňalo tiež.

Na sídlisku voňali všetky večere, ktoré na nich čakali, z balkónov bielizeň, babka Trautenbergerová si na lavičke nožíkom okrajovala jabĺčka, a keď niekto pri jamke skríkol od radosti či zúfalstva, vždy sa opýtala, gdo vede?

Potme na guľky nevideli, bolo sa treba skloniť úplne, ale úplne k zemi, a ona vlhko voňala, začínala chladnúť, nočné ťuky prstom do guliek mala najradšej.

V septembri sa na sídlisku hrávala vybíjaná, opaxirka, škôlka a guma. Alebo skákali na švihadle, počítali, odpredu, dozadu, na koniec bolo treba skočiť vajco.

Zavše sa jej snívalo, že ide do školy a beží a skáče pritom na švihadle. Zo všetkého najradšej skákala na švihadle. Priplichtila sa so švihadlom ležer-ne prehodeným cez plecia ku skupine, ktorá hrala škôlku, a snažila sa niekoho zlanáriť. Škôlku hrali malé decká, no jej bolo jedno, kto s ňou bude skákať. Teraz nemôže, nehráme, odháňali ju decká, ale ona bola vytrvalá, kým niekoho nestiahla bokom a nezačal s ňou skákať. Alebo pri nich skákala vajcia a machrovala, že ich už skočila sto a kto ju predbehne. Keď skáčete na švihadle, víri sa okolo vás prach a vonia. Aj nová guma, ktorú si kúpite v galantérii, vonia a je úplne biela, kým na nej nezačnete skákať.

Skákali a šúľali a okolo išiel ich tatko s košom plným húb a bedlí, potom sa otvorilo okno a mama kričala večeraáť a ony si posúvali hodinky dozadu.

Inokedy zastal pri nich s prázdnyim košom a podobne ako ona lákala decká na švihadlo, lákal on ju na huby. Obyčajne sa jej nechcelo, iba keď išiel na motorke, vtedy musela držať jednu nohu zodvihnutú, aby si nespálila lýtko.

Potom im motorku ukradli a vozili sa na tatkovej bielej škodovke. Na jeseň nebola nikdy biela a vo vnútri voňalo ako v aute závozníka s ovocím a zeleninou. Odstavili auto na kraji lesa a vbehli do dubovskej Lintavy ako zvieratá, ktoré tam bývajú od nepamäti.

Tatko tam ako chlapec chodieval s mamou na huby, potom ich chodili predávať do Modry na trh. Poznal všetky rastliny, zvieratá aj vtáky, niektoré vedel napodobniť a ony mu odpovedali. Ona skákala okolo neho ako zajac, vždy mala strach, že sa jej stratí. Mala rada septembrové pavučiny medzi stromami, chytala muchy a hádzala ich hladným pavúkom, rada odrobinkami z chleba ponúkala mravce, oblizovala živicu na stromoch, strkala prsty pod mäkký mach alebo zdvíhala všelijaké veľké drevá či kúsky machu a pozerala na mestá živočíchov, ktoré pod nimi behali a zľakli sa tejto nečakanej návštevy zhora.

Raz nadvihli staré dvere a pod nimi bolo asi sto užoviek, všetky sa vtiahli do dier, bolo to krásne a klzké aj strašidelné, ako zmizli. A inokedy stratili auto a tak sa zaozprávali, že hoci ho nehľadali, našli ho. Druhý raz sa im pokazilo, nie a nie naštartovať. Voda v chladiči nie je, povedal tato, lebo auto malo horúčku a hnevalo sa. Hnevala sa aj mama, ktorá bola s nimi, veď ešte ani nevošli do lesa. Chodili okolo a hľadali vodu. Vtedy si tato spomenul, že má v kufri víno. Nalial ho do chladiča a šli nie na huby, ale pochváliť sa Modranom, že ich auto jazdí na víno.

Modra bola samá vinná muška. Aj je. Raz sa jej kamaráti smiali, že má nad hlavou gloriolu z tých vinných mušiek a ona ich klamala, že sú jej

kamarátky, čo všade chodia s ňou. Aj keď prišla do Bratislavy...

Aj dnes, keď vystúpili s mamou na Klenovej v Bratislave, okolo nej krúžili drobné vínne mušky.

Odviedla malú do školy, odfotovala ju mobilom, aby babička videla, akú má peknú vnučku.

Domácnosť našej hrdinky je však akási čudná. Vône vyvanuli, bedľu neochutnala, odkedy tatko zomrel, a keď si spomenie, ako ešte pred rokom s mamou zavárali lečo, zovrie jej žalúdok.

Aj jej muž je čudný. V poslednom čase začal domov zvláčať krabice. Zvláčal ich vždy, ale teraz jeho posadnutosť papierovými kartónovými krabicami hraničí s vášňou.

Treba opraviť strechu, miestami do bytu zateká, on si z miestnosti v podkroví urobil akúsi izbu, v ktorej síce nie je radiátor, šparinami v streche prefukuje vietor, tečie voda, ale on na dlážku vrství koberce.

Vystiela starými kobercami podkrovie ako brloh,
znáša tam rárohy a robí si príbytok.

Mala by zavolať dákeho majstra.

Ráno v trenírkach vybehne do záhrady a fotografuje. Akoby ho každé ráno slnko zobudilo s hlasným a jasným hej, už ťa budím dobrých pätnásť minút, tak nedrichmi, si jeden z mála fotografov vôbec, ktorého som sa rozhodlo osloviť, tak buď pozorný, keby som ťa mohlo cez okno popáliť, skočil by si z postele. Niekedy si ľahne do trávy a fotografuje trsy a chumáče, inokedy koruny stromov. Svetlo, svetlo fotí.

Slnko im obsmrdá pod oknami celý deň. Ona zaťahuje rolety. Predstavuje si, ako sa všetci slnku tešia, akí sú ráno čiperní. Niektorí na onkológii možno čakajú, či vôbec vyjde.

Opiera si tvár o okno v autobuse: Ten chlap im predsa robil betónový poter v kuchyni!

Cez deň robil nejakú murárčinu, večer prišiel k nim. Pýtala sa ho, či nepotrebuje miešačku, vra-vel naša mama bude miešať.

Miešala lopatou v plechovej vaničke.

Každý deň prišiel so ženou aj deťmi a keď jedli guláš, smiali sa.

– Pany, my jeme knedle jako tatranky.

Nemal vodováhu.

– Ja mám šeckeru v očiach.

Keď prišla búrka, smiali sa celá rodina. Mama, tato, dvaja postihnutí chlapci aj hluchonemá dcéra.

– Takto našemu tatovi hrmí každé ráno v galotách.

Vypýtal si málo.

– Čo sme zbojníci?

Jeho synovia obaja pijú, dcéra je hluchonemá, a okrem neho nik doma nemá robotu.

– Robotní sú jak mulice, šeci do radu. Raz si založím firmu, budem predák a domky budú samé vyskakovať ze zeme, – hovorieval. Potom ho porazilo.

Dnes v autobuse videla, ako ho žena tlačila zakrytého dekou na vozíku. Šli k liečiteľovi do Pezinka.

– Ale len na prvé očarený.

Vzala aj deti, keby aspoň jednému pomohol.

– A roboty neny a neny, – žaluje sa.

Všade samé trápenie. Ide od mamy a rozplače sa. Už všetkých na onkológii v čakárni pozná.

– Mama, pozri, tá teta nemá nos, – drgá do nej syn.

– Buď ticho!

Na chemoterapiu chodievala mama raz za čas. Na rádioterapiu chodili každý deň. Nebývalo jej dobre. Jej stav sa nezlepšil, aj keď prestali ožarovať. Sestri-
nu dcéru Doru medzitým vyhodili zo školy. Študo-
vala medicínu. Mama, Dora a ona najčastejšie spolu
bačujú. Dora vie pichnúť injekciu a nebojí sa, naša
hrdinka mamu kúpe, upratuje a nakupuje, všetky tri
sa navzájom potrebujú. S maminou sestrou z Pieš-
ťan si telefonujú každý deň. Zavše jej volajú mami-
ne kamarátky. Jej sestra príde poobede z práce, se-
dia u mamy v obývačke, dve dcéry a vnučka, potom
privedú aj malú a odrazu je ich plný byt.

Ako je nám dobre, zavše si pomyslia.

Ešte včera takmer odpadla, keď jej babička po-
šuškala, že jej sestra bude mať bábätko! Zdúpnela,
znovu ju predbehla, aj frajera si našla skôr, aj bábät-
ko bude mať skôr, aj v milovanom Paríži bola skôr,
aj sa skôr vydá, bude mať bábätko!

Mama okamžite prestala fajčiť, príde bábätko,
aby mu všetko voňalo, a doma začali všelijaké bá-
bätkovské posuny a presuny, nielen nábytku, rovno
miestností. Kde budú mladí bývať, kam si dajú po-
stielku, a čo to bábätko? Skončí vôbec sestra s tým
bábätkom školu?

– Neskončí, – šepkala babička medzi pátrička-
mi ruženca.

Modlila sa pravdaže za to, aby to maličké prišlo
na svet zdravé a celé.

– Čoby neskončila, skončí ako každý druhý, – smial sa tatko.

Ustaraná mama snívala o cigaretách, ale statočne bojovala, verila, že sestra skončí školu a porodí zdravé bábätko.

Bola svadba a mama s babičkou, preboha, daj si niečo urobiť s tými troma vlasmi, čo máš na hlave. Vtedy mala tri, dnes dva! Šla ku kaderníčke do Bratislavy.

– Na chlapca, na vrabca, tuto takto a tu nie.

– Máme takýto balzam, vlasy po ňom budete mať ako bratranec Ľt z Adamsovcov, a ešte takéto tužidlo, po tom tiež, – hovorila bratislavská kaderníčka.

– To by mi mohlo stačiť, všetko beriem, len ma, preboha, ostrihajte a capnite mi tie adamsovske prípravky na hlavu, môžete aj na ksicht, je mi to jedno, zajtra idem na svadbu, musím vyzeráť k svetu a páčiť sa nielen frajerovi, ale aj mame s babičkou.

Sama seba hodila za hlavu, kaderníčka jej cez plecيا fialovú smradľavú handru a šmyk, šmyk, do rytmu pesničky, čo hrala v rádiu, jej vyrábala na hlave účes.

Vyzerala ako po týfuse, tu krátke, tam dlhé, takto a takto.

– Konečne ste šik, – hovorila kaderníčka a jej sa vo fialovej hnusobe, ktorú mala prehodenú cez plecيا, chcelo plakať.

– Ja som predsa chcela...

– Ale toto sa teraz nosí! Odkiaľ ste?

– Z Modry.

– Tu v Bratislave sa to takto nosí!

Poprosila ju, či by si nemohla vziať mašinku a trochu jej ohavný účes aspoň vzadu skrátiť, lebo v Modre ani v Bernolákove, odkiaľ je babička, sa takýto strašný účes nenosí. Tá mašinku vzala, pridala tužidla aj balzamu a vrngala jej vzadu po krku.

– Aj okolo uší.

Fajново jej masírovala zátylok.

– Viete čo, vezmite to mašinkou po celej tej mojej bláznivej hlave, tak sa to síce nenosí nikde, ale ja to ustojím, budem ako chlapec a na svadbe sa pichnem niekde dozadu.

Závidela sestre nové topánky, šaty, tisíc drobností a propriet, ktoré mladá žena a budúca mamička bude potrebovať, uteráky, ktoré jej kúpila mama, perly, ktoré dostala od mamy ako budúca mamička, šaty, ktoré si na svadbe prezlečie po polnoci, závidela jej, ako sa jej nenápadne dvíhalo brušenko, predstavovala bábätko a k slzám ju dojímalo, že to je ich, jej sestra, čo s ňou chodila do parku, vždy na starej drevenej kolobežke.

– Počkaj, lebo ja budem teraz Ivan a budem ti robiť strašne zle.

Odrazu však z nej bola mladá dáma, ktorej všetko smrdelo a vadilo.

Už narástla a už nebude Ivanko.